

Derleyen Av. Evřen KABAKLI

22.05.2020

YASALARLA TARIM ALANLARININ KORUNMASI

Giriş

Toprak, su ve hava gibi yaşamın zorunlu unsuru olan ve üretilemeyen varlıktır. Toprak, su ve havanın kirli olması tarımsal ürünlerin kalite ve miktarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Kirli toprak, su ve hava ortamında yetişen tarımsal ürünler tüm canlıların sağlığı için tehlike oluşturmaktadır.

Çevre kirliliği nedeniyle insanlar; kanser, akciğer hastalıkları, genetik bozukluklar, depresyon gibi hastalıklarla mücadele etmektedirler.

Ülkemize 1950'li yıllarda başlayan çevre kirliliği 1970'li yıllarda fark edilmiş; 1980'li yıllarda ise hızını arttırmıştır.

Özellikle 20. Yüzyılda yaşanan hızlı sanayileşme; sanayi atıklarının çevre üzerindeki olumsuz etkileri, insan sağlığını tehdit edici boyutlara ulaşmış ayrıca küresel ısınma, kuraklık, iklim değişikliği, içme suyu kaynaklarının azalmasına sebep olmuştur.

Günümüzde tarımsal toprakların oranının giderek azaldığı bilimsel bir gerçektir.

Sanayi tesislerinin yer seçimi yapılırken, toprağın verimliliğine bakılmaksızın; verimli topraklar üzerine kurulmaları ve sanayi atıklarının; tarım arazilerine ve su kaynaklarına atılması tüm ekolojik dengeyi olumsuz yönde etkilemektedir.

Ülkemizde sanayi atıklarından olumsuz yönde etkilenen havzalardan biri de Ergene Havzasıdır. İstanbul'da bulunan sanayi tesislerinin Çorlu ve Çerkezköy hattına kaymıştır. Ancak arıtması bulunmayan sanayi tesislerinin atık sularını arıtmadan Ege Havzasını besleyen Ergene Nehri'ne boşaltılmış ve tarım arazileri zarar görmüştür. Yasal mevzuat gereği her ne kadar arıtma tesisleri kurulmuş olsa dahi bu tesisler düzenli çalıştırılmamaktadır. Bu sanayi tesislerinin denetimi daha sık yapılmalı ve mevzuata uymayan tesislere caydırıcı yaptırımlar uygulanmalıdır.

Trakya'nın can damarı olan Ergene Nehri, bugün, tüm güzergahtaki canlılar için tehlikeli bir hal almıştır.

Endüstriyel üretimden kaynaklanan arıtmasız deşarjın yarattığı aşırı kirlilik, sularının boşalttığı Meriç Nehri'ni de etkilemekte, Meriç Nehri'nin suyu ile yetişen buğday, ayçiçeği, çeltik, kavun, karpuz, mısır, pancar, patates gibi tarımsal ürünler ile birlikte her türlü canlıyı olumsuz yönde etkilemektedir.

Atık ve artıklarla çevrenin kirlenmesi endişe verici boyuta ulaşmıştır.

Ülkemizde toprak politikasının genel çerçevesi Anayasa ile belirlenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 56/1. maddesine göre herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

Anayasa'nın 44'üncü maddesinde ise "Devlet, toprağın verimli olarak işletilmesini korumak ve geliştirmek, erozyonla kaybedilmesini önlemek ve topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçilikle uğraşan köylüye toprak sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür." hükmü yer almaktadır.

Anayasa'nın 45'inci maddesinde "Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır." hükmüyle Devlet tarafından toprakların korunması hususu, güvence altına alınmıştır.

Çevrenin kirliliğinin önlenmesi amacıyla 11.08.1983 yılında Çevre Kanunu yürürlüğe girmiş, cezai yaptırımlar 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 181 ve 182. Maddelerinde yer almış, idari yaptırımlar ise 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 41. Maddesinde düzenlenmiştir.

TÜRK CEZA KANUNU KAPSAMINDA ÇEVRENİN KASTEN VEYA TAKSİRLE İŞLETİLMESİ SUÇU

5237 sayılı T.C.K. kapsamında ise; çevrenin kirletilmesine ilişkin suçlar 181 ve 182. Maddelerde düzenlenmiştir.

Çevrenin kasten kirletilmesi

Md. 181 - (1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Çevrenin taksirle kirletilmesi

Md. 182 - (1) Çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya verilmesine taksirle neden olan kişi, adli para cezası ile cezalandırılır. Bu atık veya artıkların, toprakta, suda veya havada kalıcı etki bırakması halinde, iki aydan bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) İnsan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıkların toprağa, suya veya havaya taksirle verilmesine neden olan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Çevrenin kasten veya taksirle kirletilmesi suçları, tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Yani, çevreye bırakılan atık veya artıkların çevreye zarar verme ihtimallerinin olması suçun oluşması için yeterlidir.

Çevrenin kasten kirletilmesi suçunun nitelikli hali TCK m.181/4'te düzenlenmişken; Çevrenin taksirle kirletilmesi suçunun nitelikli hali ise TCK m.182/2'de düzenlenmiştir.

Çevrenin taksirle kirletilmesi suçu ön ödemeye tabi suçlardandır. Ön ödeme önerisi üzerine belirlenen miktarda parayı ödeyen şüpheli hakkında ceza davası açılmaz.

Kanunda tüzel kişilerin cezai sorumluluğu düzenlenmemiştir. Tüzel kişiliklerin sorumluluğunun düzenlenmemesi eksikliklerdir. TCK m. 181/5'de 181/2, 3ve 4 maddelerdeki fiillerin tüzel kişilik yararına işlenmesi halinde TCK. 60. Maddede düzenlenen güvenlik tedbirleri uygulanacaktır. Buna göre çevre suçu işleyen tüzel kişiliğin izni iptal edilebilir hakkında müsadere hükümleri uygulanabilir. Tüzel kişiliğe sahip bir işletmeden kaynaklanan çevre suçunun faili o işletme adına o iş yapan (müdür, yönetici vs.) suçun faili olacaktır.

“Anılan şirket hakkında TCK'nun 181/5 ve 60 maddeleri gereğince güvenlik tedbiri uygulanması istemi ile açılan davada, sanıkların eylemlerinin TCK'nun 181/2-3 ve 4.fıkralarına uyan fiiller olmadığı gerekçesiyle güvenlik tedbirine hükmolunmaması Kanun'a uygun ise de, CMK'nın 2/b maddesi gereğince tüzel kişinin suçun sanığı olması mümkün olmadığından “güvenlik tedbiri uygulanması isteminin reddine” karar verilmesi gerekirken CMK'nın 223. maddesi gereğince gerçek kişi sanıklara özgü bir karar türü olan beraat kararı

verilmesi, ...Hüküm fıkrasındaki “sanık... Alkollü Alkolsüz içecekler İht. İhr. San. Tic. Ltd. Şti ‘nin üzerine atılı suç yönünden BERAATİNE” ibaresi çıkartılarak yerine “... Alkollü Alkolsüz içecekler İht. İhr. San. Tic. Ltd. Şti ‘nin hakkında güvenlik tedbiri isteminin reddine” ibaresinin eklenmesi biçiminde DÜZELTİLMEK ve başkaca yönleri Kanuna uygun bulunan hüküm, bu bağlamda ONANMAK suretiyle 5320 sayılı Kanunun 8/1. madde ve fıkrası aracılığıyla 1412 sayılı CMUK’nın 322. maddesi uyarınca davanın esasına, 24.11.2014 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” (Y4CD, E. 2012/36332, K. 2014/34039, T. 24.11.2014)

Bu suçun mağduru; insanların yaşama hakkı ihlal edildiğinden tüm insanlık, hatta tüm canlılardır.

Suçun manevi unsuru genel kast olup olası kastla işlenebilmektedir.

Çevreyi kasten veya taksirle kirletme suçu, uzlaşmaya tabi suçlardan değildir.

Çevreyi kasten veya taksirle kirletme suçu, şikayete tabi suçlar arasında yer almaz. Şikayetten vazgeçme, ceza davasının düşmesi sonucunu doğurmaz. Suç, savcılık tarafından resen soruşturulmalıdır. Şikayet hakkı, dava zamanaşımı süresinde kullanılabilir.

Çevrenin kasten veya taksirle kirletme suçu yargılamalarında olağan dava zamanaşımı süresi 8 yıldır.

TCK m. 13’de düzenlenen evrensellik prensibi gereği suçun nerede kime karşı ve vatandaş ya da yabancı tarafından işlenip işlenmediğine bakılmaksızın suç Türkiye’de kovuşturulabilir.

KABAHATLER KANUNU KAPSAMINDA ÇEVRE KİRLETİLMESİNE İLİŞKİN YASAL DÜZENLEME

5326 Sayılı Kabahatler Kanunu 41. Maddesi, çevreyi kirletmenin yaptırımlarını düzenlemiştir.

MADDE 41 - (1) Evsel atık ve artıkları, bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişiye, yirmi Türk Lirası idari para cezası verilir. Bireysel atık ve artıkların atılması halinde de bu fıkra hükmü uygulanır.

(2) Fiilin yemek pişirme ve servis yerlerinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye, beşyüz Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir.

(3) Hayvan kesimine tahsis edilen yerler dışında hayvan kesen veya kesilen hayvan artıklarını sokağa veya kamuya ait sair bir alana bırakan kişiye, elli Türk Lirası idari para cezası verilir.

(4) İnşaat atık ve artıklarını bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişiye, yüz Türk Lirasından üçbin Türk Lirasına kadar idari para cezası verilir. İnşaat faaliyetinin bir tüzel kişi adına yürütülmesi halinde bu tüzel kişi hakkında verilecek idari para cezasının üst sınırı beşbin Türk Lirasıdır. Bu atık ve artıkların kaldırılmasına ilişkin masraf da ayrıca kişiden tahsil edilir.

(5) Kullanılamaz hale gelen veya ihtiyaç fazlası ev eşyasını bunların toplanmasına ilişkin olarak belirlenen günün dışında sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişiye elli Türk Lirası idari para cezası verilir. Bu eşyanın toplanması hususunda belediye tarafından belirli aralıklarla yılda üç günden az olmamak üzere belirlenen günler önceden uygun araçlarla ilân olunur.

(6) Kullanılamaz hale gelen motorlu kara veya deniz nakil araçlarını ya da bunların mütemmim cüzlerini sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişiye ikiyüzelli Türk Lirası idari para cezası verilir. Bunların kaldırılmasına ilişkin masraf da kişiden ayrıca tahsil edilir.

(7) Bu kabahatler dolayısıyla idari para cezasına belediye sınırları içerisinde belediye zabıta görevlileri, belediye sınırları dışında kolluk görevlileri karar verir.

(8) Bu kabahatler dolayısıyla meydana gelen kirliliğin kişi tarafından derhal giderilmesi halinde idari para cezasına karar verilmeyebilir.

(9) (MÜLGA FIKRA RGT: 24.12.2019 RG NO: 30988 KANUN NO: 7196/60)

(10) Özel kanunlardaki hükümler saklıdır.

Söz konusu maddenin güncel miktarları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

**ÇEVRENİN KİRLLETİLMESİ HALİNDE BELEDİYELER TARAFINDAN
UYGULANACAK PARA CEZALARI (2020)**

CEZA	YASAL DAYANAK	MİKTAR (YTL)	
		ASGARİ	AZAMİ
Evsel ve bireysel atık ve artıkları, bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	61.00	61.00
Evsel ve bireysel atık ve artıkları, bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atmak fiilinin yemek pişirme ve servis yerlerinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	2004.00	20237.00
Hayvan kesimine tahsis edilen yerler dışında hayvan kesen veya kesilen hayvan atıklarını sokağa veya kamuya ait sair bir alana bırakan kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	187.00	187.00
İnşaat atık ve artıklarını bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atan kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	392.00	13132.00
İnşaat atık ve artıklarını bunların toplanmasına veya depolanmasına özgü yerler dışına atmak fiilinde inşaat faaliyetinin bir tüzel kişi adına yürütülmesi halinde bu tüzel kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	392.00	20237.00
Kullanılamaz hale gelen veya ihtiyaç fazlası ev eşyasını bunların toplanmasına ilişkin olarak belirlenen günün dışında sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	187.00	187.00
Kullanılamaz hale gelen motorlu kara veya deniz nakil araçlarını ya da bunların mütemmim cüzlerini sokağa veya kamuya ait sair bir yere bırakan kişi hakkında belediye zabıtası tarafından	5326 S. K. m. 41	997.00	997.00